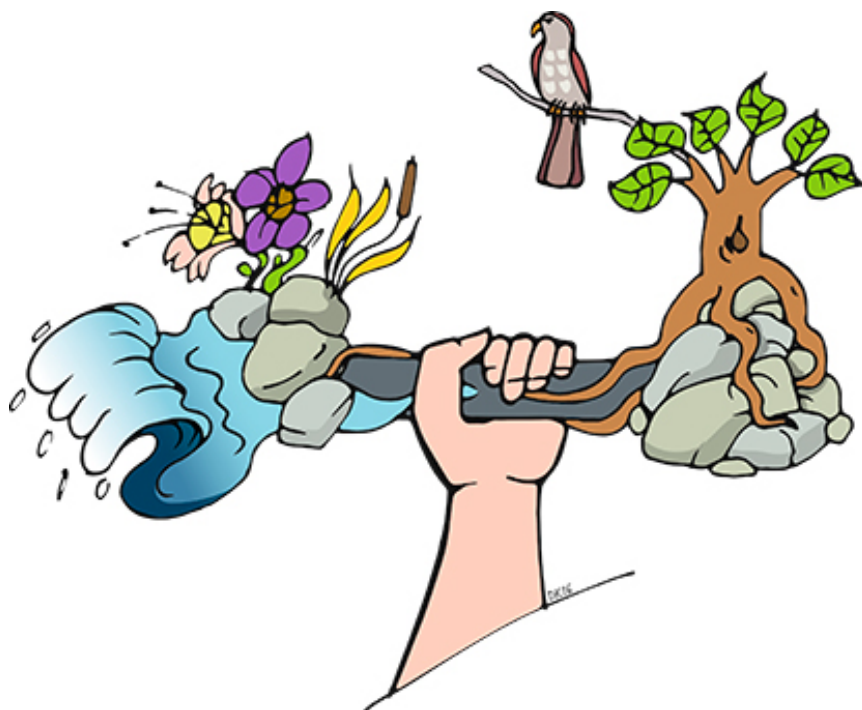

Miljösamverkan
Sverige

Grön utveckling 2017-2019

PRÖVNING OCH TILLSYN INOM NATURVÅRDSOMRÅDET

Länsstyrelserna

Huvudmän

Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Jordbruksverket samt Havs- och vattenmyndigheten

Webbplats

www.miljosamverkansverige.se

E-postadress

miljosamverkansverige@lansstyrelsen.se

Rapportnummer

Innehåll

1.	Inledning	5
2.	Vår verksamhet 2017-2019.....	6
2.1.	Strandskyddswebbar	6
2.2.	Samarbetsytor för naturvård	6
2.3.	Fördjupad kartläggning	6
2.4.	Strategisk naturvårdstillsyn	7
2.5.	Stärkt grön tillsyn I-II-III.....	7
2.6.	Biotopskydd – gräns för skada	8
2.7.	Tillsynsvägledning för naturvård.....	8
2.8.	Behovsutredning	8
2.9.	Terrängkörning barmark	8
2.10.	Ekologisk kompensation.....	9
2.11.	Enklare samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken	9
2.12.	Vilthägn	9
2.13.	Handläggarstöd invasiva arter	9
3.	Kommunikation - förankring.....	10
4.	Utvärdering av Grön utveckling 2017-2019	11
4.1.	Måluppfyllelse.....	11
4.2.	Resultat och effekt.....	13
5.	Förslag på fortsatt arbete	15
5.1.	Nationell koordinator	15
5.2.	Stöd till handläggarnätverket	15
5.3.	Fortsatt uppföljning av länsstyrelsernas tillsyn	16
6.	Ekonomisk redovisning 2019	17
7.	Bilagor och länkar.....	18

1. Inledning

Det finns stora utvecklingsmöjligheter för länsstyrelsens arbete inom naturvården, såväl av tillsyn som prövning. Generellt behöver vi en bättre samsyn mellan länsstyrelserna. Det finns även goda möjligheter att hitta mer effektiva arbetsätt och på så sätt skapa ett ökat utrymme för tillsyn. Den kontrollerande tillsynen behöver lyftas. Det finns behov av riktade utbildningsaktiviteter. Vi kan utveckla samsyn till exempel genom att arbeta mera aktivt i de olika handläggarnätverken, genomföra nationella tillsynskampanjer, ta fram handläggarstöd av olika slag, använda sociala medier, utveckla Platina med gemensamma mallar. Även uppföljning och utvärdering inom området behöver utvecklas.

Under 2017- 2019 fick Miljösamverkan Sverige förstärkta resurser i form av totalt 3,1 Mkr från Naturvårdsverket för att arbeta med ovanstående frågor inom det naturvårdspaket som vi kallar Grön utveckling.

Tack vare de extra resurserna har Miljösamverkan Sverige kunnat förstärka organisationen i varierande omfattning under denna period:

- Kristina Höök Patriksson, Länsstyrelsen Västra Götaland, projektledare 2017-2019
- Lena Strömwall, Länsstyrelsen Västmanland, projektledare 2017-2019
- Helén Wåhlstrand Persson projektledare för delprojekt Vilthägn 2019-2020

Kontaktperson hos Naturvårdsverket har varit Malin Almquist.

Carina Lif, verksamhetsledare Miljösamverkan Sverige, har samordnat Grön utveckling.

Denna rapport är en redovisning av projektet Grön utveckling 2017-2019 och omfattar flera delprojekt. Det är samtidigt en utvärdering av hela projektet och vi lämnar kortfattade förslag på behov av fortsatta aktiviteter.

Under 2019 har vi främst ägnat oss åt att färdigställa handläggarstödet Biotopskydd – gräns för skada, genomföra en tillsynskampanj inom biotopskydd samt arrangera en naturvårdshandläggarträff.

Länkar till rapporter från respektive år (2017 och 2018) samt delprojektens rapporter finns samlade i slutet av denna rapport.

Illustrationer är gjorda av Dietmar Design.

2. Vår verksamhet 2017-2019

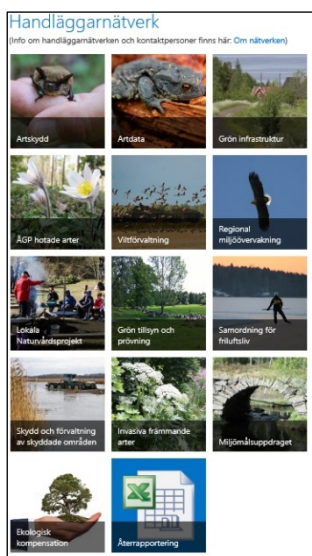
Här beskriver vi kortfattat de sju delprojekt som ingått i Grön utveckling samt hänvisar i vissa fall vidare till separata projektrapporter. Utöver detta har Miljösamverkan Sverige bedrivit sex ”traditionella” projekt under paraplyet Grön utveckling. De finns redovisade nedan i avsnitt 3.8 - 3.13.

2.1. Strandskyddswebbar

Vi förvaltrade webbsidorna Strandskyddsdelegationen.se och Strandskyddsdomar.se under 2017 och 2018. Under perioden gjorde vi vissa uppdateringar och justeringar av innehållet. Projektet avslutades i och med att Förvaltningsobjekt Natur övertog ansvaret för driften av webbsidorna.

2.2. Samarbetsytor för naturvård

Under Grön utveckling har vi tillsammans med länsstyrelsernas Förvaltningsobjekt Natur utvecklat nationella samarbetsytor för olika handläggarnätverk. Vi har genomfört en utredning av vilka samarbetsytor det finns behov av samt byggt och introducerat dem. I nuläget finns ca 30 samarbetsytor framtagna. Vissa ytor har tagits fram i samverkan med Naturvårdsverket.

Under 2019 har vi arbetat med att lansera ytor och utse ansvariga moderatorer för dessa. Det saknas dock fortfarande moderatorer för tre till fyra ytor. Vi har upprättat ett nätverk för moderatorerna och haft en utbildning för dem i samverkan med Förvaltningsobjekt Natur.

Länsstyrelsernas handläggare har tagit till sig samarbetsytorna och de används flitigt. Vi är mycket nöjda med denna utveckling. I och med att Grön utveckling avslutas ansvarar Förvaltningsobjekt Natur fullt ut för samarbetsytornas fortsatta skötsel och utveckling.

2.3. Fördjupad kartläggning

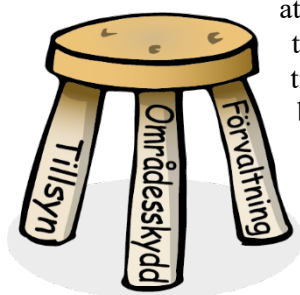
Under 2017 bedrev vi projektet Fördjupad kartläggning av grön tillsyn och prövning, som syftade till att utreda vilket behov av stöd och vägledning som föreligger hos naturvårdens prövning, tillsyn och tillsynsvägledningsarbete gentemot kommunerna. Vi genomförde en kartläggning som visar vilka förutsättningar länen har, vilka tillsynsområden som är viktigast i olika delar av landet (en tillsynskarta) och vilka utmaningar som finns hos olika län. Den visar även på framgångsfaktorer

som kan spridas till andra. Projektet har legat till grund för arbetet med Strategisk naturvårdstillsyn.

Under 2018-2019 fortsatte vi arbetet genom att årligen samla in data från länen och uppdatera tabellerna. Vi ser nu en trend att arbete med tillsyn har ökat i omfattning på länsstyrelserna under de år Grön utveckling pågått.

2.4. Strategisk naturvårdstillsyn

Projektet Strategisk naturvårdstillsyn har tagit fram verktyg som kan användas för att få en nationellt mer likvärdig och jämförbar naturvårdstillsyn, som är väl prioriterad utifrån det rimliga och faktiska tillsynsbehov som föreligger regionalt. Projektet har bedrivits under 2018-2019 och tillhandahåller underlag och hjälp på vägen vid fortsatt arbete på länsstyrelserna i att utveckla tillsynsarbetet.

I projektet har vi till exempel tagit fram förslag på nationella målformuleringar inom grön tillsyn.

Under 2019 har vi arbetat med att lansera och implementera resultatet. Bland annat har vi besökt tre länsstyrelser för att diskutera hur de kan få en mer strategisk naturvårdstillsyn.

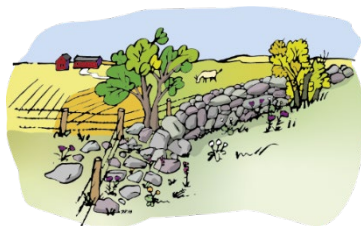
2.5. Stärkt grön tillsyn I-II-III

Under 2017-2019 har vi genomfört tre nationella tillsynskampanjer. 2017 hade vi fokus på ett lärande projekt för tillsynsmyndigheterna med varierande teman. 2018 var tillsynskampanjen inriktad på strandskydd och 2019 biotopskydd. Syftet med kampanjerna har i första hand varit lärande samtidigt som de också har genererat en hel del tillsyn.

År	Antal länsstyrelser	Antal handläggare	Antal kontrollerade platser			
			Strandskydd	Biotopskydd	Naturresevat	Samråd
2017	18	76	572	71	41	6
2018	10	30	222	-	-	-
2019	6	27	-	178	-	-

Sammanställning av tre års tillsynskampanjer

Antalet länsstyrelser som har deltagit och antalet kontroller framgår av tabellen ovan. Deltagande län har tyvärr minskat år från år. Vi gjorde en uppföljande enkät efter strandskyddskampanjen 2018. Den visar att alla länsstyrelser som deltog i kampanjen hade nytta av detta. Även länsstyrelser som inte deltog svarade på enkäten. De flesta av dem angav då resursbrist som orsak till att de inte kunde medverka.

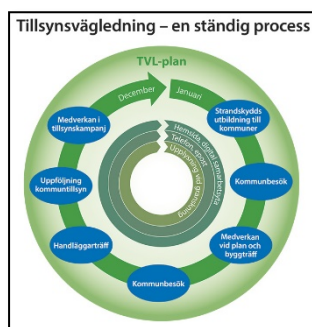
Vi konstaterar att trots det minskade engagemanget från länsstyrelserna har vi under dessa tre år byggt upp en betydande kunskapsbank som alla länsstyrelser har nytta av. Kampanjerna har bidragit till en ökad tillsynsmedvetenhet hos länsstyrelserna. Flera länsstyrelser berättar om att de har hittat nya effektiva arbetsformer tack vare kampanjerna. Under 2019 testade fyra länsstyrelser ett digitalt fältstöd som trots "barnsjukdomar" föll väl ut. En utförlig rapport från 2019 års tillsynskampanj, finns i bilaga 1.

2.6. Biotopskydd – gräns för skada

MSS har under 2019 tagit fram ett handläggarstöd för biotopskydd som kan bidra till att länsstyrelserna bedömer behovet av dispens från biotopskyddsbestämmelserna på ett likartat och tillförlitligt sätt. Projektet är ett komplement till Naturvårdsverkets handbok inom området.

Handläggarstödet är endast avsett för länsstyrelsernas naturvårdshandläggare och finns därför tillgängligt enbart på samarbetsytan för biotopskydd.

2.7. Tillsynsvägledning för naturvård

Vi har byggt en samarbetsyta för att underlätta för de naturvårdshandläggare på länsstyrelserna som arbetar med grön tillsynsvägledning. Här finns tydliga exempel och bra tips och råd. Enligt en uppföljning av länsstyrelsernas tidsredovisning framgår att en stor del av länsstyrelserna arbetar mycket begränsat med tillsynsvägledning inom det gröna området. Nu finns förutsättningar för samverkan och utveckling av tillsynsvägledningsarbetet. Initiativet ligger fortfarande på respektive länsstyrelse.

För att få igång arbetet med tillsynsvägledning ytterligare föreslår vi ett fortsatt projekt inom Miljösamverkan Sverige under 2021.

2.8. Behovsutredning

Miljösamverkan Sverige har sedan cirka fem år tillbaka utvecklat en gemensam modell för länsstyrelsernas behovsutredning. Den används idag av så gott som samtliga länsstyrelser. Modellen innebär att det är möjligt att svara på de uppgifter som ska redovisas enligt FAPT. FAPT ställer dessutom krav att länsstyrelserna ska samordna detta arbete samt samarbeta med Naturvårdsverket. Modellen kräver regelbunden uppdatering. En större översyn gjordes våren 2019. Den innehåller exempelvis förslag till förändringar i VÄS för naturvårdstillsyn och en komplettering kring tillsyn invasiva arter.

2.9. Terrängkörning barmark

Resultatet av projektet är ett handläggarstöd för länsstyrelsen handläggare samt en samarbetsyta på länsstyrelsens intranät. Därutöver har vi i samverkan med

Förvaltningsobjekt Natur medverkat till att ta fram en e-tjänst för ansökan om dispens från terrängkörningslagen. Projektet avslutades i maj 2018. E-tjänsten är nu i funktion.

2.10. Ekologisk kompensation

Projektet tog fram ett handläggarstöd med syftet att öka användningen av verktyget ekologisk kompensation vid miljöbalksprövningar. Handläggarstödet ger också möjlighet till en större samsyn hos tillsynsmyndigheterna. Målet var att användningen av ekologisk kompensation ska öka och att hanteringen underlättas i ärendena för den enskilde handläggaren. Projektet avslutades i juli 2019.

2.11. Enklare samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

Projektet syftar till att minska ärendemängden från aktiviteter som medför en ringa eller minimal förändring/skada på naturen. Fokus för projektet var ledningsdragning. Arbetet avslutades i januari 2020.

I projektet har vi tagit fram:

- Stöd till verksamhetsutövare vid underhållsröjning
- Stöd till verksamhetsutövare vid förläggning av markkabel
- Handläggarstöd för ärenden enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

2.12. Vilthägn

Lagstiftning som reglerar hägnat vilt finns i flera olika föreskrifter och förordningar och det är svårt att få en helhetsbild. Detta projekt arbetar bland annat för att:

- Förenkla och enhetliggöra ansöknings- och handlägningsprocessen i olika typer av vilthägnsårenden.
- Skapa en vägledning för handläggare för hantering av olika typer av ärenden, vilket syftar till att länen gör likartade bedömningar i liknande fall.
- Ta fram gemensamma ansökningsblanketter och mallar för beslut, vilket skapar en enhetlighet gentemot verksamhetsutövare.

Projektet ska avslutas i mars 2020 och då publiceras allt material på Miljösamverkan Sveriges webbsida.

2.13. Handläggarstöd invasiva arter

Syftet med projektet är att bygga upp en handlägningsrutin som är effektiv, kvalitativ samt rättssäker. Det handlar till exempel om att ta fram checklistor och mallar. Ett avslutande seminarie är inbokat till 16 juni 2020. I samband med detta publiceras allt material på Miljösamverkan Sveriges webbsida.

3. Kommunikation - förankring

Under 2019 har vi gjort en särskild satsning för att synliggöra och lansera Grön utvecklings olika delprojekt gentemot länsstyrelserna.

Det har vi gjort genom:

- inslag i Miljösamverkan Sveriges nyhetsbrev ett flertal gånger.
- ett särskilt nyhetsbrev om Grön utveckling i september 2019.
- medverkan vid Naturvårdskonferens september 2019.
- att arrangera en nationell handläggarträff för naturvårdstillsyn i oktober 2019. 20 länsstyrelser och Naturvårdsverket deltog, totalt medverkade 65 deltagare. För program se bilaga 2.
- medverkan vid Miljönätverkets höstmöte 26 november.

Naturvårdshandläggarträff 23-24 okt 2020, Bromma

4. Utvärdering av Grön utveckling 2017-2019

Vi är tre projektledare som arbetat med Grön utveckling i olika grad. I samband med ett avslutande möte 5 februari 2020 utvärderade vi vårt arbete. Grön utveckling innehåller många olika delprojekt där respektive delprojekt har egna mål. Dessa redovisas i tabellen nedan.

Inom Grön utveckling har vi haft en annorlunda organisation. Projektledaren har arbetet till största delen på egen hand. Inom vissa delprojekt har vi haft referensgrupper. Referensgruppens medverkan har fungerat väldigt olika vad gäller de olika delprojekten.

Det har periodvis varit svårt att arbeta som ensam projektledare. "Är jag på rätt spår?" Projektledargruppen har fungerat som ett bra stöd och bollplank. De träffar och regelbundna skypemöten som vi haft har fungerat bra.

För de "traditionella" projekt inom Miljösamverkan Sveriges 3.8 – 3.11 ovan, hänvisar vi till respektive projektplan och slutrapport. Dessa projekt har/har haft projektgrupper och andra projektledare.

4.1. Måluppfyllelse

Delprojekt	Mål	Uppnåddes projekt-målen	Kommentar
Strandskyddswebbar	Vi ska uppdatera Strandskyddsdomar.se med relevanta domar för 2017 samt möjligen första halvåret 2018. Miljösamverkan Sverige ska senast i december 2018 lämna över ansvaret för strandskyddswebbarna till FO Natur.	Ja Ja	Genomfört
Samarbetsytor för naturvård	Att ta fram, bygga och lansera de samarbetsytor som behövs inom naturvården.	Ja	Genomfört, men behöver fortsatta arbetsinsatser.
Fördjupad kartläggning och Strategisk naturvårdstillsyn	Faktaunderlag för olika tillsynsstrategier. En ökad samsyn av innehåll och ambitionsnivå i behovsutredning och tillsynsplan.	Ja Ja, inom behovsutredning finns detta. Modellen för	Vi har arbetat med att implementera detta hos cheferna. Tre länsstyrelser bjöd in till diskussion på hemmaplan för att komma vidare.

	Ökad jämförbarhet mellan länen. Definiera den lägsta nivå som behövs för att tillsynen ska säkerställa syftet med de olika skydden inom naturvårdsområdet.	tillsynsplanen behöver utvecklas. Ja, ett bättre system finns på plats. Förslag på målindex finns på plats.	Många länsstyrelser har ett bra arbete men utvecklingspotentialen är fortsatt stor.
Stärkt grön tillsyn	Genomförande av en årlig nationell tillsynskampanj inom valda ämnesområden under en period av tre år. Grön tillsyn ska alltså bedrivas inom tre olika former av områdesskydd fördelat på tre år. De två senare åren förutsätter fortsatt finansiering. Målet är att alla länsstyrelser ska ha deltagit minst vid ett tillfälle. Minst hälften av länsstyrelserna ska delta vid varje tillsynsinsats.	Ja, första målet är uppnått. Första året deltog 18 länsstyrelser, andra året 10 och tredje året 6. Nej	19 av 21 länsstyrelser har deltagit i minst en tillsynskampanj. En extra eloge till länsstyrelserna i Dalarna, Jönköping och Västra Götaland som medverkat samtliga tre år. Vi nådde ej målet att minst hälften av alla länsstyrelser skulle delta respektive år. 2017 – ja 2018 – 10 lst, vi var nära 2019 – 6, det är långt från målet. Resursbrist anges som förklaring.

Biotopskydd – gräns för skada	Att ta fram ett handläggarstöd för bedömning om en specifik åtgärd medför risk för skada på naturmiljön i biotopskyddsobjektet.	Ja	Genomfört
Tillsynsvägledning för naturvård	Ta fram material som stöttar länen i att bedriva tillsynsvägledning. En utvecklad samarbetsyta ska finnas hos Förvaltningsobjekt Natur under Grön tillsyn och prövning. Att skapa förutsättningar för sam-syn och ett effektivt tillsynsvägledningsarbete för länsstyrelserna.	Ja Ja	Fortsatta arbetsinsatser krävs, vi föreslår ett nytt projekt 2021 för genomförande.

4.2. Resultat och effekt

Vi har haft ett resonemang om vad vi uppnått under de tre åren med Grön utveckling. Hur såg det ut 2017? Märker vi någon skillnad i februari 2020?

Resultat	2017	2019	Kommentarer
Tillsynsmedvetenhet	Saknades	Nu finns medvetenheten på alla länsstyrelser.	Många handläggare är väldigt engagerade i tillsynsarbetet.
Faktaunderlag om vilken tillsyn som bedrivs	Saknades	Kartläggning genomförd och ett strategiskt stöd finns framtaget.	Resultatet av detta behöver implementeras vidare och en fortsatt uppdatering är önskvärd. Länsstyrelserna i Jönköpings och Kalmar län är goda exempel på att det går att genomföra en utveckling av arbetssättet.
Samverkan	E-postgrupper fanns till viss del. Vi arrangerade två handläggarträffar detta år. Innan dess var det många år sedan detta nätverk träffades.	Nu finns bland annat ett stort antal fungerande samarbetsytor och vi märker att samverkan har ökat markant mellan länen både inom prövning och tillsyn. Vi arrangerade en handläggarträff.	Förvaltningsobjekt Natur har stor roll här i fortsättningen. Länen har också ansvar för att fortsätta att utveckla samverkan. Naturvårdsverket bidrar aktivt, viktigt att det fortsätter. Handläggarträffarna har bidraget till att samverkan ökat. 2018 stod Naturvårdsverket för arrangemanget och Miljösamverkan Sverige medverkade i många programpunkter. Det är önskvärt att träffarna fortsätter. Naturvårdsverket har sagt att de

			arrangerar vart annat år, 2020 är nästa tillfälle.
Tillsynskampanjer	Inga nationella kampanjer, på många håll låg kompetens vad gäller tillsyn.	Efter tre genomförda nationella tillsynskampanjer har tillsynskompetensen ökat hos de deltagande länen.	Deltagarantal 18-10-6 länsstyrelser. Varför detta sjunkande intresse? Resursbrist är en förklaring vi fått från olika håll. Vid kontakter med chefsnätverket har det varit tydligt att cheferna ser positivt på gemensamma kampanjer. När det kommer till att delta aktivt är det tyvärr inte alltid lika självklart att vara med. Begränsade resurser bidrar till detta.
Handläggarsöd för grön tillsyn och prövning	Rutiner/vägledning saknades i många avseenden.	Handläggarsöd finns för fler områden och används.	Handläggarsöden finns på samarbetsytorna och Miljösamverkan Sveriges webb. Vi ser att det finns fortsatt behov av utveckling av länens tillsynsvägledning gentemot kommunerna

5. Förslag på fortsatt arbete

För att ta till vara på den utveckling vi anser att vi uppnått inom Grön utveckling har vi identifierat ett antal förslag på fortsatt arbete.

5.1. Nationell koordinator

Förslag till Miljönätverkets strategiska chefsgrupp natur och Naturvårdsverket: Vi menar att det finns ett behov av en nationell koordinator/samordnare (enligt modell EBH, förslag från MSS projekt Smartare vägledning) för att utvecklingen ska fortsätta och arbetet med grön tillsyn inte ska avstanna. Länsstyrelserna behöver ”pushas” för att samverkan ska fortsätta fungera. Länsstyrelserna är 21 olika myndigheter och det är svårt att upprätthålla samverkan utan en tydlig struktur för det.

5.2. Stöd till handläggarnätverket

Handläggarträffar

Det är angeläget att det genomförs fortsatta gemensamma handläggarträffar för grön tillsyn och prövning. Naturvårdsverket kommer att arrangera en träff under 2020.

Förslag till Naturvårdsverket och Strategiska chefsgruppen natur: Vi ser fram emot att Naturvårdsverket arrangerar en träff vartannat år. Kan länsstyrelserna gemensamt ansvara för att genomföra en träff de år Naturvårdsverket inte gör det?

Samarbetsytor

Samarbetsytorna hos Förvaltningsobjekt Natur behöver fortsatt omvårdnad. Det saknas ännu moderatörer till några ytor. Nätverket för alla moderatörer behöver upprätthållas. Detta är en viktig arbetsuppgift för förvaltningsledaren hos Förvaltningsobjekt Natur. Vi hoppas att den kan prioriteras även i fortsättningen.

Digitalt fältstöd

Utifrån erfarenheter som vi samlade under tillsynskampanjen 2019 är det angeläget att Förvaltningsobjekt Natur fortsätter utvecklingen av ett digitalt fältstöd för tillsyns- och prövningshandläggare inom naturvård.

Gemensamma tillsynskampanjer

Hos de länsstyrelser som deltagit aktivt har gemensamma tillsynskampanjer varit uppskattat. Vi har fått signaler om att länsstyrelserna förväntar sig fortsatt sådan verksamhet inom naturvårdstillsyn. Det är önskvärt att arbetet inte stannar av i och med att Grön utveckling avslutas. Om länsstyrelserna vill ha en fortsättning bygger det på att förslag på gemensamma tillsynskampanjer skickas in till Miljösamverkan Sverige inför den ordinarie verksamhetsplaneringen. Miljösamverkan Sverige har en målsättning att bedriva en naturvårdskampanj vart tredje år. Ett annat alternativ är att Naturvårdsverket identifierar och bedriver nationella tillsynskampanjer.

Nytt projekt om tillsynsvägledning hos Miljösamverkan Sverige

Vi har identifierat behov av ett nytt projekt kring genomförande av Länsstyrelsernas tillsynsvägledning gentemot kommunerna inom naturvårdssidan. Det handlar främst om strandskyddsfrågor. Ett projektförslag är inskickat till Miljösamverkan Sverige inför VP 2021.

5.3. Fortsatt uppföljning av länsstyrelsernas tillsyn

Nu finns en modell för hur index för prövning och tillsyn kan beräknas (delprojekt Strategisk naturvårdstillsyn) och vi har tagit fram värden från 2014-2018. Det är önskvärt att fortsätta följa upp denna statistik för att kunna visa på om länsstyrelsernas arbete med grön tillsyn och prövning fortsätter att utvecklas. Önskvärt är även att följa om länsstyrelserna tar till sig våra förslag på tillsynsmål och hur målen uppfylls.

Vem har möjlighet att göra denna uppföljning? I avvaktan på en nationell samordnare kan ett alternativ vara att det genomförs som ett händelsestyrt projekt hos Miljösamverkan Sverige.

6. Ekonomisk redovisning 2019

Grön utveckling 2019	Budget enligt ansökan	Utfall 2019
Intäkter Naturvårdsverket	600 000 kr	
Projektledare Vilthägn Lön *2,05*12*0,25	240 000 kr	217 000 kr
Projektledare 1 månad för Tillsynskampanj Biotopskydd samt kommunikering och förankring i övrigt Lön *2,05	85 000 kr	144 000 kr
Kommunikatör 10 % tjänst Lön*2,05*12*0,10	90 000 kr	-
Jurist ½ månad stöd inom naturvård Lön *2,05*0,5	50 000 kr	52 000 kr
Projektledare 0,5 månad uppföljning av strategisk naturvårdstillsyn samt kommunikering och förankring i övrigt. Lön *2,05*0,5	46 000 kr	140 000kr
Administration ca 15 %	74 000 kr	-
Övrigt	15 000 kr	
Tjänsteresor med mera		14 000 kr
Övriga personalkostnader		18 000 kr
Collektor (digitalt fältstöd)		15 000 kr
Summa	600 000 kr	600 000 kr

Kommentar till budget:

Det som avviker i utfallet jämfört med den planerade budgeten i ansökan är att vi missbedömde arbetsinsatsen för två av våra projektledare. Det kan vi balansera med hjälp av att vi finansierat kommunikatören och de administrativa kostnaderna på annat sätt.

7. Bilagor och länkar

Bilaga

1. Rapport Stärkt grön tillsyn III, nationell tillsynskampanj biotopskydd
2. Program vid handläggartäff naturvård oktober 2019

Länkar

[Strandskyddsdelegationen](#)

[Samarbetsytor inom naturvården](#) (behörighet krävs)

[Fördjupad kartläggning och strategisk naturvårdstillsyn](#)

[Stärkt grön tillsyn](#)

[Biotopskydd – gräns för skada](#) (behörighet krävs)

[Tillsynsvägledning för naturvård](#) (behörighet krävs)

[Behovsutredning](#)

[Terrängkörning barmark](#)

[Ekologisk kompensation](#)

[Enklare samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken](#)

[Vilthägn](#)

[Handläggarstöd invasiva arter](#)

[Rapport Grön utveckling 2017](#)

[Rapport Grön utveckling 2018](#)

Bilaga 1

Samlad rapport för den nationella tillsynsinsatsen biotopskydd

2019-12-16 sammanställt av Kristina Höök Patriksson

Inledning

Miljösamverkan Sverige har samordnat en nationell tillsynsinsats inom generellt biotopskydd. Sex länsstyrelser har deltagit i den gemensamma insatsen. Syftet med insatsen har varit att ge kraft och effektivitet till länsstyrelserna att driva planerad grön tillsyn men också att en samlad insats ger bättre genomslag gentemot allmänhet och verksamhetsutövare.

Genomförande av den nationella tillsynsinsatsen

Vi gjorde ett tidigt varsel om den gemensamma kampanjen under slutet av 2018 så att alla länsstyrelser skulle ha möjlighet att planera för detta i sina tillsynsplaner. I mars 2019 gick det ut en inbjudan som länsstyrelserna fick svara på. En instruktion gick ut i maj som satte ramarna för länsstyrelsernas tillsynsinsats samt underlag att använda i insatsen: mallar för pressmeddelande, fältblankett, redovisning av fältbesök. I juni, innan semestern, hade vi ett Skype-möte med mediaträning tillsammans med vår kommunikatör. Miljösamverkan Sverige gick ut med pressmeddelande tidigt i augusti och de flesta deltagande länsstyrelser skickade pressmeddelande inför sina egna insatser. Fältbesöken genomfördes i huvudsak i augusti och september enligt de ramar som satts upp. I september, efter fältbesöken, hade vi den första omgången kalibreringsmöten, där vi tillsammans några länsstyrelser i taget tittade på vad vi hittat och reflekterade tillsammans om hur gå vidare med ärenden. Därefter var det "eget arbete" med kommunikering och utredning hos länsstyrelserna. I november ordnade vi med en andra omgång kalibreringsmöten, nu tillsammans med vår projektjurist. Dessa kalibreringsmöten syftade till att stötta i utredningsdelen av handlägningsprocessen. Den gemensamma kampanjen avslutas med denna samlade rapport.

En detaljerad rapport finns sammanställd för fältbesöken och den första omgången kalibreringsmöten.

Resultat

Länsstyrelserna har rapporterat följande data om sina tillsynsinsatser.

Län	Typ av odlings- landskap	Antal kontrollerade objekt vid fältbesöket	Antal objekt som utreds vidare efter fältbesöket	Antal utskickade "begäran om förklaring"	Antal ärenden som utreds vidare efter förklaring
Dalarna	Mellanbygd	9	2	4	2
Jönköping	Stadsmiljö	16	2	16	2
Kalmar	Fullåkersbygd	29	15	15	15
Kronoberg	Skogsbygd	5	1	1	1
Västra Götaland	Fullåkersbygd	47	45	45	41
Östergötland	Mellanbygd	6	5	4	2
SUMMA		112	70	85	63

	Odlingsröse	Källa	Stenmur	Dike/bäck	Allé	Småvatten	Åkerholme	TOTALT
Dalarna antal kontroller	1		1	1	4		2	9
antal som utreds							2	2
Längd (m) /areal (m2) /antal (st)	100			20	6		197	297 m2
Jönköping antal kontroller					16			16
antal som utreds					2			2
Längd (m) /areal (m2) /antal (st)					3			0 m 0 m2 3 st
Kalmar antal kontroller			22	7				29
antal som utreds			13	2				15
Längd (m) /areal (m2) /antal (st)			2 059	353				2 412 m 0 m2 0 st
Kronoberg antal kontroller			3	1	1			5
antal som utreds				1				1
Längd (m) /areal (m2) /antal (st)				535				535 m 0 m2 0 st
Västra Götaland antal kontroller			6	10	1	1	29	47
antal som utreds			6	10		1	28	45
Längd (m) areal (m2) antal (st)			244	1 914		1 660	23 095	2 158 m 24 755 m2 0 st
Östergötland antal kontroller	1		1	3			1	6
antal som utreds	1		1	2			1	5
Längd (m) /areal (m2) /antal (st)	39		64	422			1 893	486 m 1932 m2 0 st
TOTALT antal kontroller	2	0	33	22	22	1	32	112
antal som utreds	1	0	20	15	2	1	31	70
TOTALT längd/areal/antal	139 m2	0	2367 m	3 244 m	9 st träd	1 660 m2	25 191 m2	5591 m 26 990 m2 3 st

Sex länsstyrelser deltog i insatsen. Två länsstyrelser hade valt att göra kontroller i fullåkersbygd, två länsstyrelser valde mellanbygder, en skogsbygd och en stadsmiljö. 112 kontroller gjordes totalt. Mellan fem och 47 biotopskyddsobjekt kontrollerades per län. Av dessa kontroller utreddes 70 borttagna/skadade objekt vidare. Det var alltså 62 % av alla kontrollerade objekt där det funnits anledning att gå vidare med kommunikering och utredning. Det varierar dock stort mellan länen i ”pricksäkerhet” i urvalet. Allt från 12 % till 95 % av utvalda tillsynsobjekt som behövde utredas vidare.

Vid tidpunkten för slutrapportering (15 december 2019) hade sammantaget 85 skrivelser med begäran om förklaring skickats ut, alltså en första skriftlig kommunikering med de som äger eller har rådighet över de skadade biotopskyddsobjekten. Efter denna kommunikering fortsätter 63 ärenden, medan 22 har lagts ner (avskrivits).

Stenmurar är den typ av biotopskydd som kontrollerats mest, 33 st eller 30 % av kontrollerna. Nästan lika många åkerholmar har kontrollerats, 32 st. Därefter är det mest diken/bäck och alléer, 22 st vardera. Skadorna på de kontrollerade alléerna är små. Endast enstaka träd är berörda. När det kommer till diken är det värre. Där har över 3 km dike skadats eller tagits bort. Längden skadad/borttagen stenmur är drygt 2 km. Den borttagna arealen åkerholme uppgår till drygt 2,5 ha. Den genomsnittliga arealen på en skadad åkerholme är drygt 800 kvm.

Kalibreringsmöten efter fältbesök

Vid fyra tillfällen har kalibreringsmöten hållits mellan länsstyrelserna, tre länsstyrelser åt gången. Vid de första två mötena gick vi igenom exempel på fältbesöksobjekt från länen och vi diskuterade hur man kan gå vidare med frågor till markägare och utredning. Detaljerade anteckningar från mötena finns sparade på länsstyrelsernas samverkansyta för Grön tillsyn.

Urval av tillsynsobjekt

Någon länsstyrelse noterade att metoden för urval inte gett tillfredsställande träffsäkerhet. En riskbaserad urvalsmetod är nog bättre. Funderingen bekräftas i viss mån av en annan länsstyrelse som hade utgått från inkomna tips och länsstyrelsens egna iakttagelser för urvalet och den länsstyrelsen har också högre träffsäkerhet.

Kontakt före

Det uppfattas som positivt av flera länsstyrelser att kontakt tagits med markägare innan tillsynsbesöken.

Noggranna iakttagelser vid fältbesöket

Vid mötena pratade vi om vilka iakttagelser man bör notera vid fältbesöket för att kunna styrka att det är fråga om biotopskydd till exempel ett dike som under stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta. Även iakttagelser som handlar om dikets naturvärde är viktiga, till exempel växtlighet och markstruktur.

Lokalkännedom

Det kan vara viktigt att känna till landskapets specifika förutsättningar för att dra rätt slutsatser vid fältbesöken, till exempel hur kalkberggrund kan ge upphov till nya källflöden eller att det är vanligt med grunda diken som bara håller vatten under en kort tid vid extrema flöden (exempel från Öland).

Ställa förutsättningslösa frågor vid eller efter fältbesöket

Vid fältbesöken kan man bli fundersam om vad det är man faktiskt ser. Många gånger går det inte säga säkert om det verkligen är ett biotopskydd som skadats förrän man fått möjlighet fråga markägaren om historiken. Det är inte "pinsamt" att fråga även om det kommer sluta med avskrivning. Det ingår i vårt jobb att kolla upp förändringar i landskapet. Det behöver också kompletteras med kart- och flygfotostudier. Exempel på situationer som kommit fram i kampanjen är kontinuiteten av och innehållet i åkerholmar samt vattenföringen i diken. Oavsett utgången i ärendet är det viktigt resonera om varför/varför inte det är biotopskydd.

Kalibreringsmöten vid utredning

De två sista mötena diskuterade vi hur man kan gå vidare med tillsynsärenden efter att man fått svar från markägare. Då deltog också projektjuristen. Flera intressanta ämnen togs upp.

Allt är inte biotopskydd - lätt igenkännbara och ett särskilt värde

I lagen står det att generella biotopskydd ska vara "lätt igenkännbara". Det står så för att det ska vara enkelt begripligt för alla vad som är skyddat eftersom det är ett generellt skydd. Vi hade flera exempel på tillsynsobjekt där just "lätt igenkännbart" kan ifrågasättas, bland annat stenar och jord blandat i en hög, en terrasskant (åkerholme?), en kraftledningsstolpe där det börjat växa sly runt om och dräneringsbrunn med sly, en torr grop (åkerholme?), en gammal tomtplats där huset är borta sedan länge.

Även mänskligt skapade objekt (stolpe och brunn) kan vara biotopskyddade. Det mänskligt skapade objekten har ju i sig utgjort de odlingshinder som har gjort platserna obrukbara. Även solitärträd kan vara biotopskyddade åkerholmar. Men... allt är ändå inte biotopskyddade åkerholmar! Flera kriterier måste vara uppfyllda. Enligt lagen ska det var **lätt igenkännbart** och det ska finnas ett **särskilt värde**. Därutöver tillkommer definitionen av en åkerholme (se förordning och Naturvårdsverkets handbok). Är till exempel. sly särskilt värdefullt? Troligen inte. En vidkronig ek? Troligen. Åkerholmens innehåll kan alltså ha betydelse.

Biotopskydd är ett "organiskt" skydd

Allmänt sett kan det vara bra att tänka på det generella biotopskyddet som ett "organiskt" skydd. Skyddet kan uppstå när nya biotoper skapas direkt eller indirekt och som uppfyller definitionen i lagstiftningen, men skyddet kan också upphöra på grund av förändringar i markanvändning runt om. Biotopskyddet kan släckas ut av naturliga orsaker. Därför är det också en vanlig fråga hur man ska se på kontinuiteten av olika biotopskyddade miljöer. Hur länge skatill exempel ett upplag med stenar ha legat på åkern för att det ska bli biotopskyddat? Hur länge får ett dike vara "torrt" för att det inte längre ska vara biotopskydd? Enligt handboken gäller ett år som någon slags gräns, men vad gäller om inga särskilda värden hunnit uppkomma? Även om inte vissa biotoper inte direkt hyser arter kan det ju ändå bidra till variation i odlingslandskapet och ge förutsättningar för gömslen etc. Det kan ju ske ganska omedelbart när biotopen skapats. Vi resonerade också om att objekt som visserligen är aningen otydliga som biotopskydd till exempel en terrasskant, men om de funnits med lång kontinuitet troligen hyser mer biologisk mångfald och således har ett särskilt naturvärde.

Det är myndigheten som har bevisbördan i tillsynsärenden

Det första tillsynsmyndigheten måste göra i ett tillsynsärende är att visa på att det är ett biotopskydd som är skadat. Många gånger finns ingenting kvar av det borttagna biotopskyddet och då finns kanske bara en flygbild som enda bevismaterial. Räcker det för att bevisa att det varit ett biotopskydd? Ja, det kan det göra ibland men inte alltid. Det beror på vad det är för omständigheter som man behöver kunna visa på. Det kan till exempel vara svårt

att enbart med ett flygfoto hävda att vattenföringen i ett dike är tillräcklig för att diket ska vara biotopskyddat. Även att stenmurar är tillräckligt pålagrade kan vara svårt att bevisa med enbart flygfoton. Man kan alltså behöva komplettera bevisföringen med annat till exempel äldre kartor. Uppgifter från markägaren kan också vara viktiga.

Proportionalitet

Man behöver överväga proportionaliteten innan man ingriper med ett föreläggande om återställning av ett biotopskydd. Å ena sidan att bara förstöra och komma undan med det är inte okej, men å andra sidan var det ett så stort naturvärde med det borttagna eller skadade biotopskyddet? Länsstyrelsen behöver kunna argumentera för sitt föreläggande, till exempel åkerholmen har haft ett naturvärde därför att den bland annat behövs som småbiotop i ett storskaligt åkerlandskap (landskapsperspektiv) och den skulle nog inte fått dispens i händelse av en prövning enligt 11b (arrondering för stor). Varje åkerholme är viktig, även de med lite mindre innehåll. Detta är argument som måste komma fram i ett beslut om föreläggande och rättelse. Det behöver alltså bli tydligt genom denna argumentering varför det är proportionerligt att förelägga om rättelse.

Vad är rimligt att förelägga om?

Det finns inga konkreta praxisfall hur långt man kan gå i att begära rättelse. Kan man till exempel förelägga om att en åkerholme ska fyllas med lite bättre strukturer än vad den hade innan ödeläggelsen? Vad man kan anta utifrån allmänna rättsprinciper så är det nog rimligt att förelägga om rättelse till så lika som möjligt mot vad det var innan. Även här är det fråga om att tänka på vad som är proportionerligt. Ett annat exempel som togs upp i sammanhanget var val av trädart vid återställande av allé – inte avvika till något dyrare eller svårare än det träd som tagits bort. De ekologiska förutsättningarna ska dock beaktas. Detaljeringsnivå ska vara rimlig (exempel stamdiameter). Det ska finnas faktiska möjligheter att följa föreläggandet. Ett annat exempel var en garagebyggnad intill en stenmur, där garagebyggnaden orsakat att stenmuren inte längre är biotopskyddad. Garagebyggnaden hade bygglov från kommunen. I detta fall diskuterade vi om det verkligen var proportionerligt att förelägga om rivning av garaget eller om det var rimligare att tänka sig åtgärder för att förbättra stenmuren som biotop (uppstädning, ta bort skärp etc.).

I det här sammanhanget tog vi också upp hur en rättelse kan hållas på lång sikt. Det kan till exempel vara problem att få ordning på en åkerholme om föreläggandet endast handlar om att upphöra med brukandet av marken. Bara upphört brukande kan vara svårt att upprätthålla på lång sikt om inte tydliga ”odlingshinder” finns där. Markeringar skapar tydlighet, både för myndigheten och den som ska bruka marken runt om åkerholmen. Vad skulle ett förbud (förbud att bruka/plöja) istället för ett föreläggande innebära juridiskt? Problemet med det skulle kunna vara att det kan vara svårt att upprätthålla beslutet på sikt. Förbudet ska då egentligen kontrolleras med någon slags regelbundenhet. Förbud kan vara befogat att be om inskrivning på inskrivningsmyndigheten – då gäller förbudet också mot en ny ägare. Det kan vara skillnad i proportionalitet mellan att förbjuda och förelägga. Det som ska vara styrande är vad man vill uppnå. Vad behöver göras? Vad ska vi nå fram till? Ta ställning där först och sedan vilken beslutstyp. Kombinationer möjligt.

Bedömning av skada i det enskilda fallet

I Naturvårdsverkets handbok kan man läsa om vad som typiskt sett är en skada. Men länsstyrelsen måste ändå göra en bedömning om det är en skada i det enskilda fallet. Som exempel pratade vi om ett odlingsröse som är av låg kvalitet naturvårdsmässigt, därför att det innehåller jord och skräp, samt att det också kontinuerligt tillförts odlingsstenar från

åkern ("aktivt odlingsröse") kanske inte skadas av tillkommande större stenar och jord fastän det skulle vara en skada på ett äldre intakt och "avslutat" odlingsröse.

Vi resonerade också om huruvida det spelar roll i vilket län, alltså kontexten? Egentligen inte, men möjligen kan det spela roll i vilket landskap man befinner sig i. Exempelvis kan vissa träd ha ett särskilt värde i stora ensartade landskap medan det i småbrutet odlingslandskap spelar mindre roll.

Tydliga beslut oavsett föreläggande eller avskrivning

Oavsett vilken slutsats man kommer till vilken tillsynsåtgärd som ska göras; avskrivning eller rättelse, ska det fattas ett tydligt beslut med motivering och information om vad som gäller. På vilket sätt får man lägga på sten och så vidare. Även om slutsatsen blir att inte just det här odlingsröset tog skada av åtgärden så kan det vara bra att förebygga så att inte andra gör det senare. Beakta vad som står om förebyggande åtgärder i 26 kap. 1 § miljöbalken.

Brottsanmälan

Vi har diskuterat hur en brottsanmälan ska göras, vem som ska anmälas och vilka bedömningar länsstyrelsen ska göra i sammanhanget. Vikten av att det finns en långsiktig samverkan med rättsväsendet. Om inte uppenbart preskriberat så ska anmälan göras. Vikten av att inte göra brottsanmälningar till vare sig den viktigaste eller enda åtgärden. Huvudfokus ska vara den egna tillsynen och rättelser i naturen.

Samordna tillsyn med kulturmiljö

Det är inte så ovanligt att biotopskydd sammanfaller med fornlämningar och kulturhistoriska lämningar. Det kan behövas samordning med kulturmiljöenheten på länsstyrelsen.

När det blir "våldigt mycket"

Vi fick en redovisning av ärenden på Öland där skadorna var mycket omfattande särskilt på stenmurar. Det här var ett exempel på "exceptionell" tillsyn. När det blir så här stort kan särskilda åtgärder behövas, bland annat en strategi för effektiv handläggning av ärendet, särskild kontakt med polis och åklagare och eventuellt också kommunikationsplanering. När det blir så här allvarligt är också vitesföreläggande befogat enbart med motiveringen att det är stora skador på naturmiljön.

Informera om ansökan i efterhand

Det finns ingen anledning att informera om möjligheten att söka dispens i efterhand om möjligheterna att ge dispens är liten eller ingen. Men om det ändå verkar finnas en möjlighet att lämna dispens eller om man tänker att det vore ur naturvårdssynpunkt den bästa lösning att den redan utförda åtgärden får vara kvar, då kan det vara bra att leda in på detta spår. Ett exempel på det kan vara när en typ av biotopskydd omvandlats till en annan typ av biotopskydd med högre naturvärde (från åkerholme till våtmark). Det är dock frivilligt att söka dispens, så det är inget man kan tvinga någon att göra.

Vikten av förebyggande tillsyn

Flera av de exempel visade på behovet och nyttan av förebyggande tillsyn, alltså information till både markägare och andra myndigheter som markägare och verksamhetsutövare kommer i kontakt med. Garagebyggnaden vid stenmuren är ett sådant exempel mer information till kommunen som får in bygglovsfrågor. Ett annat exempel var ovarsamma beskrivningar av alléträd. Detta skulle kunna undvikas med bättre information.

Media

Uppmärksamheten i media för tillsynskampanjen har inte varit särskilt stor förutom i Östergötlands län. Där blev det både TV-inslag i SVT Öst, som även täcker in Sörmland och Gotland, och reportage i lokalradion samt tre tidningar.

Länsstyrelsernas erfarenheter

Tillsynsinsatsen har gett följande erfarenheter och funderingar inför kommande planerade tillsynsinsatser hos länsstyrelserna.

Förberedelser

Två länsstyrelser kommenterar hur de gjort sina förberedelser:

- *Hos oss var det en person som gjorde flygbildsanalysen, det kan vara bra att samarbeta vid urvalet. Det går alltid att förbereda sig bättre och nu har vi fått verktyg för att kunna göra det (Östergötland).*
- *Att använda sig av Jordbruksverkets blockdatabas för att få ut information om gränser för främst åkerholmar har varit ett bra arbetssätt. På så sätt får man tydligt fram ytor i åkrar som ändrats från att inte ha uppfyllt kriterierna för att vara godkänd jordbruksmark till att bli det. Det finns då skäl att misstänka att en åkerholme kan ha tagits bort (Västra Götaland).*

Två länsstyrelser har uppmärksammat svårigheterna med flygfoton som underlag:

- *Flera länsstyrelser har erfarenhet att det kan vara svårt att tolka flygbilderna. Det kan vara svårt att se om det är en stenmur eller ett dike som är borta eller ej beroende på hur skuggorna faller i ortofotot (Kalmar).*
- *Det kan vara svårt att se om en stenmur eller röse är borta eller ej beroende på hur skuggorna faller i ortofotona. Mindre rösen kan också vara svåra att se/identifiera i ortofoton (Kronoberg).*

Fältbesöken

Fyra länsstyrelser har använt appen Collector vid fältbesöken och alla vittnar om att det har underlättat fältarbetet även om det finns förbättringspotential (Jönköping, Östergötland, Kalmar och Västra Götaland).

- *Det var smidigt att använda appen Collector vid förberedandet av fältbesöket då all information som behövdes för fältbesöket kunde laddas upp i appen. Nackdelarna var att GPS:en inte riktigt stämde och att vi inte hade flygbilder eller ortofoton i appen. Det tog dock tid att lära sig appen och det var en del teknikstrul, men i huvudsak var arbetet med Collector positivt (Jönköping).*
- *Vi var väl förberedda med kartor och Collector-appen innan kontrollen, vilket kändes tryggt vid fältbesöket (Kalmar). Collector var smidigt att använda som digitalt fältstöd. En fördel var att det gick att rita in avvikelser som upptäcktes i fält direkt vid besöket, för att sedan kunna ta in det digitalt i GIS på kontoret (Kalmar).*

- *Collector var en hjälp i vissa fall, men ett extra krångel i andra fall. Vi behöver också bli bättre på att ta bra foton - särskilt översiktsbilder så att vi får bra bilder att kommunicera sedan (Östergötland).*

Andra erfarenheter från fältarbetet:

- *Det är värdefullt att studera omkringliggande biotoper för att få en uppfattning om dessa har påbyggts med material från de misstänkt borttagna biotoperna. Därtill kan man från studier av dessa omkringliggande biotoper få ett grepp om den ungefärliga utformningen och utseendet på den borttagna biotopen (Västra Götaland).*
- *De allra flesta undersökta ärendena drivs vidare efter fältbesök samt begäran om yttrande. Det torde visa på att tillsynsinsatsen träffat rätt i fråga om skyddade biotoper. I annat fall borde det varit fler avskrivna ärenden. (Västra Götaland).*

Utredning och beslut

En länsstyrelse noterar att det är viktigt att planera in tid för arbetet efter förberedelser och fältbesöken för att komma framåt i ärendena om rättelse (Dalarna).

En länsstyrelse redovisar sina insikter om vad man kan besluta om och hur:

- *En erfarenhet som vi även dragit vid tidigare tillsynsinsatser är att det är viktigt att skriva tydliga villkor i besluten så det går att utföra tillsyn. Vi har även fått insikt om att vissa felaktigt utförda åtgärder helt enkelt inte går att få rättelse i, trots att det skulle behövas. Lagstiftningen sätter krokben ibland (Dalarna).*

En annan länsstyrelse är spända på fortsättningen:

- *Vi kommer att arbeta vidare med dikena som lagts igen utan dispens och det kommer att bli intressant att se hur åklagare/domstol ser på det material vi har (Kronoberg).*

Information

En länsstyrelse ser framtida utmaningar:

- *De brukare som medvetet hade tagit bort biotoper där dispens hade prövats och nekats hade inställningen att det ekonomiskt var värt det. Vår framtida utmaning kan vara att informera mer om biotopernas biologiska värden, för att öka förståelsen för att de behöver finnas i odlingslandskapet (Kalmar).*

Kampanjen

Några länsstyrelser kommenterar upplägget på tillsynskampanjen i stort. Bland annat har mallarna uppmärksammats:

- *Det har underlättat att rapportering har skett i förberedda mallar (Kalmar).*
- *Vi har haft svårt att avsätta tid till projektet och då har det varit superbra att all rapportering har skett i förberedda mallar. Det känns bra att vi har kunnat lägga det på vår nivå och ändå kunnat få ut massor av vår medverkan (Östergötland).*

En kommentar finns om allmänna lärdomar:

- *Det här är första gången vi jobbar på det här sättet med planerad tillsyn så vi har fått med oss en massa bra tips, lärdomar och ett arbetssätt som gör det smidigt att jobba med planerad tillsyn (Östergötland).*

Kalibreringsmötena har också varit uppskattade:

- *Avstämning mellan länen och möte med extern jurist var väldigt givande och värdefullt för vårt fortsatta arbete med planerad tillsyn (Kalmar).*
- *Intressant att höra frågeställningar och erfarenheter från andra län (Kronoberg).*

Sammanfattande analys

I huvudsak har tillsynskampanjen genomförts enligt planeringen. Det har varit striktare tidsgränser för de olika momenten i länsstyrelsernas enskilda insatser. Det har gett resultat i bättre sammanhållna kalibreringsmöten och att länsstyrelserna kommer framåt med enskilda ärenden snabbare.

Urvalsmetoden har stor betydelse för träffsäkerheten och därmed också effektiviteten i tillsynsinsatserna. Det är inte särskilt tidsbesparande att åka på fältbesök där det inte finns några överträdelser. Där behöver erfarenheterna som kommit fram i denna kampanj användas framöver.

De redovisade skadorna av biotopskydd i areal och längd tyder på att det kan vara omfattande förluster av viktiga biologiska miljöer i jordbrukslandskapet. Fastän förhållandevis få platser kontrollerats i denna kampanj (drygt 100 platser i sex län) uppgår förlusterna till åtskilliga kilometer och arealer.

Samtalen vid kalibreringsmötena och de insamlade erfarenheterna tyder på att deltagarna har lärt sig mycket om biotopskyddstillsyn och att de har fått en djupare förståelse för förutsättningarna för tillsynen. Inte minst de resonerande samtalen om biotopskydd som lätt igenkännbara och med särskilda värden har varit mycket bra för säkrare bedömningar i tillsynsarbetet. Projektjuristen har varit till stor hjälp för att ge perspektiv på tillsynsarbetet.

Mediaintresset för biotopskyddstillsyn är inte särskilt stort, inte alls som för strandskydd. Det kan ha att göra med att de uppfattas av media som något som inte berör allmänheten i samma utsträckning som strandskydd.

Försöket med Collector har varit givande och uppskattat av de länsstyrelser som fått möjlighet att prova. Ingen av testlänen kunde tänka sig en återgång till det analoga arbetssättet trots vissa brister. Förhoppningsvis blir det en fortsättning på att utveckla ett digitalt fältstöd för prövnings- och tillsynshandläggare inom Förvaltningsobjekt Natur.

För få länsstyrelser deltog i kampanjen. Det är tråkigt att inte fler länsstyrelser har kunnat få del av kunskaperna vi byggt upp tillsammans i kampanjen. Egentligen var det ett bra tillfälle att vara med eftersom det fanns särskild finansiering för samordningen av kampanjen, men när inte så många länsstyrelser deltar blir kostnaden per deltagande länsstyrelse hög. Det är inte väl använda finansiella medel totalt sett. Sex länsstyrelser har nu en bättre samsyn på biotopskyddstillsynen, men de länsstyrelser som inte deltagit är inte i kapp. Det är ett problem för likvärdigheten.

Bilaga 2

Naturvårdshandläggarkonferens **23-24 oktober 2019**

Miljösamverkan Sverige har under några år arbetat med projektet Grön Utveckling med särskilda medel från Naturvårdsverket. I projektet har ett flertal projekt genomförts och vi vill nu presentera resultatet av projekten och diskutera och workshoppa för hur vi ska använda det material som vi har tagit fram.

Datum: **23-24 oktober 2019**

Plats: **Best Western STHLM Bromma,**
Ulvsundavägen 193,
168 67 Bromma
Stockholm

Hitta hit: Ta flygbussen från bussterminalen vid Stockholm C till Bromma flygplats (20 min). Tips: Boka flygbussen tillsammans med tågbiljetten!
Alternativt
Ta pendeln eller tunnelbana till Sundbybergs Centrum, ta buss 152 till Bromma flygplats.

Vill du läsa mer inför träffen:

- Länk till [nyhetsbrev Grön utveckling, september 2019](#).
- Länk till [Grön utveckling](#).
- Länk till [instruktion Collector](#). (Fungerar enbart internt inom länsstyrelsen.)

Har du stött på problem vid handläggning avseende invasiva främmande arter? Skicka gärna exempel till lena.stromvall@lansstyrelsen.se så snart som möjligt, dock senast 21 oktober.

Program dag 1, onsdagen den 23 oktober 2019

10.00 *Förmiddagsfika finns på plats*

10.45 *Välkommen*
Carina Lif, Miljösamverkan Sverige och Sara Hommen, VULKAN
kommunikation & konfliktvägledning

Strategisk tillsyn
Lena Strömvall, Miljösamverkan Sverige

12.30 *Lunch*

- 13.15 *Nationell strategi för miljöbalkstillsynen*
Tomas Waara, Naturvårdsverket
- Biotopskydd – gräns för skada*
Lena Strömvall
- Enklare samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken*
Sara Wahrby, Miljösamverkan Sverige, Natalie Kindbladh, Länsstyrelsen
Jönköping och Ingunn Tryggvadotter, Länsstyrelsen Kronoberg
- 14.30 *Eftermiddagsfika*
- Stärkt Grön Tillsyn*
Kristina Höök Patriksson, Miljösamverkan Sverige och Johanna Ersborg,
Ecogain
- Collector ett digitalt fältstöd,*
Anders Wittenström, Länsstyrelsen Jämtland och Kristina Höök Patriksson
- Test av Collector i fält med hjälp av våra pilotlän*
- 18.00 *Fri tid*
- 18.30 *Middag*

Program dag 2, torsdagen den 24 oktober 2019

- 8.00 *Välkommen och sammanfattning av gårdagen*
- Collector - en uppföljning av fältbesöket*
Kristina Höök Patriksson
- Invasiva främmande arter (IAS)*
Inkari Ahonen och Gabriella Modin, Naturvårdsverket
Lena Strömvall, Nils Carlsson, Länsstyrelsen Skåne,
Sara Hommen, FO Natur och Anna Lejon Miljösamverkan Sverige
- Förmiddagsfika vid lämplig tidpunkt*
- 12.00 *Lunch*
- 12.45 *Samverkan och framtid*
Jessica Adermark FO Natur och Lena Strömvall
- 14.30 *Eftermiddagsfika och avslut av konferensen*

Välkomna!
Miljösamverkan Sverige

**Miljösamverkan
Sverige**